

EDITORIAL

1 Decembrie 1918

ION MUNTEANU

În multimilenara istorie a poporului român, Marea Unire înfăptuită la 1 Decembrie 1918 s-a înscris pentru totdeauna ca un eveniment de o excepțională însemnătate. Asemenea acte istorice de valoarea celui menționat nu sînt hotăriri spontane și nici măcar rodul strădaniilor unei singure generații, ci *izbînda unor lupte îndelungate și pline de sacrificii*.

În evul mediu, deși despărțit din punct de vedere politic, poporul român și-a păstrat neștirbită *conștiința originii române*, a unității sale etno-lingvistice și etno-culturale, a legăturilor economice și politice neîntrerupte, a tradițiilor de civilizație prin care s-a afirmat în timp ca individualitate istorică distinctă. Pe temeiul acestei comunități, la care s-a adăugat nevoia unirii eforturilor în fața primejdiei externe, s-au născut tendințele unirii politice a celor trei țări românești în pragul trecerii de la veacul al XVI-lea la cel următor. Domnul român Mihai Viteazul a adus sub autoritatea sa teritoriile vechii Dacii (*supranumit de aceea și „restitutor al Daciei”*), neprecupețind nimic pentru împlinirea idealului fundamental al românilor pentru unitatea lor politico-statală. Așa cum el însuși mărturisea marelui duce toscan Ferdinand I de Medici: *„Am cîrmuit trei țări românești: Țara Românească, Transilvania și Moldova. În vremea aceea, oricine poate vedea că n-am cruțat nici chel-tuieli, nici osteneală, nici sînge, nici propria-mi viață”*. Și am adăuga din același memoriu *„aș fi putut și eu să șed pe tron ca orice nevolnic dar cauza română nu m-a lăsat”*.

Mihai Viteazul a avut ideea conștiinței naționale încă de acum 400 de ani, nu așa cum s-a afirmat și scris de către foarte mulți istorici, tributari unor idei străine. Dăm doar două exemple :

1. Invitat de către turci să ocupe o parte din Ungaria a refuzat motivînd că acolo nu locuiesc români ; 2. Scrisorile particulare le scria numai în limba română, deși mai cunoștea alte 4 limbi.

Istorica înfăptuire a străbătut veacurile generînd alte încercări, susținute de ideea devenită o doctrină politică a unității naționale.

După Mihai Viteazul toți marii patrioți au luptat pentru îndeplinirea testamentului său politic. O spune și Bălcescu, și mai târziu Nicolae Iorga—marii executori testamentari ai Viteazului. *Credem că testamentul lui Mihai ne-a dat tăria să rezistăm, ne-a turnat mercur în vene.*

Supus unor presiuni îndelungate, poporul român i s-au pus noi stavile în calea înfăptuirilor sale de unire și independență deplină. Imperiile habsburgic și țarist, în plină ascensiune, au silit Imperiul otoman, în declin, să recunoască cōtăropirea unor provincii românești. După ce la 1688, Principatul transilvan este încorporat în Imperiul habsburgic, la 1775 este anexată și partea de nord a Moldovei — ce se va numi de atunci Bucovina — iar în urma războiului victorios al Rusiei țariste de la 1806—1812 împotriva Imperiului otoman, încheiat cu pacea de la București, Rusia a anexat partea de răsărit a Moldovei, cuprinsă între Prut și Nistru. (De atunci apare în istoria românilor și problema Basarabiei).

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și în prima jumătate a celui următor, tendințele de unitate se transformă în lupta pentru realizarea unirii politice a țărilor române.

Revoluția de la 1848 a constituit impulsul nestăvilit spre realizarea programului și acțiunilor comune peste granițele politice ale vrenaii.

Exprimînd acest crez politic care însuflețea pe toți revoluționarii de la 1848, ziarul „Constituționalul” scria că : „toate țăările locuite de români trebuie să se numească îndeobște România și să formeze un stat, pentru că toate sînt patria românilor și pentru că toți patrioții români, locuitori pe dinsele, formează națiunea românească care să fie una și nedespărțită”.

Dar cerințele obiective și aspirațiile vitale ale poporului român nu și-au putut găsi împlinirea atunci, datorită intervenției brutale a reacțiunii internaționale. În perioada care a urmat revoluției, lupta pentru unire s-a amplificat, a căpătat noi dimensiuni. Idealul unirii a devenit o forță materială fiind afirmat tot mai mult în strînsă legătură cu necesitățile stringente ale dezvoltării societății românești.

Unirea Moldovei și Țării Românești, realizată în 1859 prin indoita alegere a lui Alexandru Ioan Cuza, a fost dovada elocventă a dorinței românilor de a-și constitui statul național unitar liber și independent.

Un nou pas hotărîtor în lupta pentru unirea tuturor provinciilor românești l-a constituit cucerirea independenței depline a României și restabilirea autorității statului național modern român asupra Dobrogei.

În preajma primului război mondial, dezvoltarea social-economică și politică a României precum și amploarea fără precedent a luptei de eliberare națională a românilor de pretutindeni au ridicat în fața națiunii necesitatea inexorabilă a desăvîrșirii unității statale, a eliberării tuturor

provinciilor românești. De altfel, intrarea României în război, în vara anului 1916, a avut drept scop unirea cu patria mamă a provinciilor românești, un mobil ce a constituit suportul real pentru jertfele grele umane și materiale, acceptate eroic de poporul român în timpul războiului.

Unul din exponenții cei mai autorizați ai neamului, Ionel Brătianu, angajat în marea lucrare cu sufletul și trupul preciza în 1916 : „Dacă nu va ieși bine, să mă împușcați”. În condițiile istorice ale răsturnării țarismului, mișcarea națională a cuprins și populația românească de dincolo de Prut, care își manifesta tot mai hotărât dreptul la autodeterminare.

La 9 aprilie 1918 (27 martie — stil vechi), Sfatul Țării, întrunit la Chișinău, exprimând dorința maselor populare, a adoptat cu 86 de voturi contra și 26 abțineri (13 deputați fiind lipsă) hotărârea unirii Republicii Democratice Moldovenești cu România. „Republica Democratică Moldovenească (Basarabia) în hotărele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România”.

În lunile octombrie și noiembrie 1918, poporul român din cuprinsul Austro-Ungariei a declanșat revoluția de eliberare națională, de făurire a statului unitar național român. La 12 octombrie 1918 fruntașii românilor ardeleni întruniți la Oradea au redactat o Declarație, citită în Parlamentul de la Budapesta la 18 octombrie, prin care popoarele lumii erau înștiințate că, pe temeiul dreptului firesc al fiecărei națiuni de a-și hotări singură soarta, națiunea română din Transilvania hotărăște așezarea sa între națiunile libere, stabilirea de legături cu celelalte națiuni libere și reprezentarea sa la Congresul de pace prin reprezentanții aleși de adunarea sa națională.

În acest climat de adinci prefaceri, *la 27 octombrie 1918*, deputații români bucovineni din Parlamentul *de la Viena*, primarii români din localitățile Bucovinei și alți reprezentanți ai românilor din aceste părți ale Moldovei s-au reunit la *Cernăuți* într-o Adunare Constituantă, adoptând o Moțiune care prevedea „*Unirea Bucovinei cu celelalte țări românești, într-un stat național independent*”. Adunarea de la Cernăuți, a hotărât întrunirea la *28 noiembrie 1918* a Congresului general al Bucovinei care să hotărască asupra viitorului acestei provincii. Întrunit la Palatul metropolitan din Cernăuți, Congresul general al Bucovinei, la care au luat parte 74 de delegați ai C.N.R., 13 ai comunelor ucrainene, 7 ai Consiliului Național German și 6 ai Consiliului Național Polonez, a votat în unanimitate o Moțiune în care, după ce se făcea un scurt și zbuciumat istoric al acestei provincii românești răpitate de Habsburgi la 1775, se chidea : „*Congresul general al Bucovinei, întrupînd suprema putere a țării și fiind investiți singuri cu puterea legiuitoare, în numele suveranității naționale, hotărîm : Unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare pînă la Ceremuș, Colaciu și Nistru cu regatul României*”.

La rîndul lor, românii din Transilvania își constituie organe administrative la toate nivelurile, consilii naționale alese democratic.

Sub impulsul dorinței nestăvilită a românilor din Transilvania de a-și hotărî singuri soarta, *Consiliul Național Român Central* a decis convocarea Marii Adunări Naționale Constituante la Alba-Iulia pentru a consfinți Unirea Transilvaniei cu România.

Alba-Iulia avea să devină, prin actul de la 1 Decembrie 1918, după jertfe de secole, orașul realizării marelui ideal al poporului român: unitatea politică.

Convocarea la Alba-Iulia de către Consiliul Național a unei adunări care să întruchipeze în mod cât se poate de demn toate straturile națiunii noastre a fost întâmpinată pretutindeni cu o nemărginită însuflețire. Toate consiliile naționale lansează apeluri și chemări pentru o participare care să reprezinte într-adevăr întregul popor român.

Pentru a fi prezenți la hotărârile Adunării, cu o săptămână înainte, pornesc spre Alba-Iulia mulțimile din zone mai îndepărtate. Cu căruțele pe jos, cu trenul, grupuri de români se îndreaptă spre orașul de pe Mureș. În haine de sărbătoare, cu drapele tricolore, ei curg valuri-valuri din toate părțile, de pe toate văile și din cetatea Munților Apuseni.

În această atmosferă entuziastă se desfășoară Adunarea de la Alba-Iulia din 1 decembrie. Pe porțile cetății pe unde cu 319 ani în urmă intrase triumfător Mihai Viteazul, în ziua de 1 decembrie se revarsă nestăvilit poporul într-o ordine impresionantă.

După cuvîntul de deschidere rostit de președintele adunării, George Pop de Băsești, a luat cuvîntul Vasile Goldiș. Făcînd un pătrunzător istoric al luptelor românilor pentru libertate și unitate, a prezentat delegaților mult așteptata propunere de unire: „*Națiunile trebuie esc eliberate — a declarat autorul. Între aceste națiuni se află și națiunea română din Transilvania. Libertatea acestei națiuni însemnează: Unirea ei cu Țara Românească*”. În încheierea discursului său, Goldiș dă citire Rezoluțiilor elaborate de comisia Consiliului Național pentru a dobîndi aprobarea adunării. La primul punct se spune: „Adunarea națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor întruniți la Alba-Iulia în ziua de 1 decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România”.

După declarația de Unire, Vasile Goldiș a prezentat în continuare principiile fundamentale în alcătuirea noului stat român: deplina libertate și drepturi egale tuturor naționalităților conlocuitoare; egalitate și libertate confesională; regim democratic în toate domeniile vieții politice; vot universal, direct egal și secret; libertatea presei; reformă agrară radicală; drepturi pentru muncitorimea industrială; asigurarea de către Congresul de pace a dreptății și libertății pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă; eliminarea războaielor ca mijloc de reglementare.

Au luat apoi cuvîntul, pentru a motiva și pentru a cere adunării votarea rezoluțiilor propuse, reprezentanții P.N.R. și ai Partidului Social Democrat. După aceasta, președintele adunării, considerînd discuțiile încheiate, pune adunării întrebarea dacă voiește ca rezoluția să fie votată punct cu punct sau în totalitate. Prin toate glasurile sale adunarea se pronunță pentru votarea în întregime a tuturor punctelor cuprinse în

rezoluție. Cităm după procesul verbal, înregistrarea oficială a concluziei adunării.

„După mai multe minute, în sînul cărora însuflețirea tuturor se manifestă în aclamări frenetice, președintele Gh. Pop de Băsești anunță că adunarea națională a poporului român din Transilvania, Banat și părțile unghurene a primit rezoluția prezentată prin Vasile Goldiș în întregimea ei și astfel Unirea acestei provincii românești cu țara-mamă... este pentru toate veacurile decisă”. Profeticele cuvinte rostite la Procesul memorandiștilor : „Existența unei națiuni nu se discută, ci se afirmă” au devenit un fapt împlinit.

Se săvîrșea astfel, într-o atmosferă înălțătoare, prin chibzuința matură a unui popor întia oară chemat de a-și hotări viitorul, cel mai însemnat act din istoria milenară, dramatică și eroică a românilor. Națiunea română se prezenta în fața lumii matură și hotărîită, senină și chibzuită, dînd uitării în acele clipe mărețe, suferințele îndurate, și chemînd la marea sărbătoare pe toți cei cu care era sortit să trăiască și să muncească.

Adusă la cunoștința mulțimilor ce așteptau răbdătoare, ceasuri întregi, în zăpadă și lapoviță, hotărîrea a fost primită cu tot entuziasmul de care era capabil un popor. A fost cea mai măreață manifestare a suveranității naționale, nu numai prin covârșitoarea mulțime participantă, ci și prin însuflețirea și demnitatea omenească.

Hotărîrile de la Alba-Iulia, cele proclamate în același timp în sate și orașe de cei ce nu au putut participa, cuprind tot ce a frămîntat o națiune în veacurile de restriște, credința neclintită în adevărurile luminoase ale unității.

Cu același entuziasm a fost întîmpinată vestea unirii și dincoace de Carpați, ecoul ei aflîndu-se pe lingă reportajele și articolele din ziarele timpului, în numeroase telegrame trimise pe adresa adunării.

Prezentînd actul Unirii în fața conducătorilor țării de atunci, Vasile Goldiș, membru al delegației transilvănene, a subliniat printre altele : „Românii din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor la Alba-Iulia, în ziua de 1 Decembrie 1918, au decretat unirea lor și a acestor teritorii cu regatul român. Prin această Unire, după cea a Basarabiei, apoi a Bucovinei, s-a împlinit visul de o mie de ani al neamului românesc : *Unirea într-un singur stat a tuturor românilor*”.

Prin decretele-legi din 24 și 31 decembrie 1918, Consiliul de Miniștri, iar la 11 ianuarie 1919 forurile superioare legislative — Camera și Senatul — au ratificat reunirea tuturor provinciilor românești cu țara-mamă ROMÂNIA.

Tratatele de pace de la Saint-Germain (1919) și Trianon (1920) au consfințit pe plan internațional, o situație de fapt creată prin lupta multiseculară a maselor populare.

Această Unire, declara Vasile Goldiș, a fost „o pretențiune a istoriei și o cerință a civilizației românești”.